

BIOGRAFIA DE JOSEP MARIA DE SAGARRA 1894-1961

Associació d'escriptors en llengua catalana

Font: <https://www.escriptors.cat/autors/sagarrajm/biografia>

Josep Maria de Sagarra i Castellarnau als divuit anys d'edat.

Josep Maria de Sagarra i de Castellarnau neix a Barcelona el 5 de març de 1894.

Provinent d'una família de la petita aristocràcia barcelonina, el pare, Ferran de Sagarra i de Siscar, consagra la seva vida a la investigació històrica.

Durant la infantesa de Josep Maria de Sagarra té una forta importància la casa senyorial del carrer de Mercaders, amb una biblioteca amb quatre segles d'antiguitat i, sobretot, la finca de Santa Coloma de Gramenet on entra en contacte per primer cop amb la natura, de la qual n'és un apassionat, fet palès en una de les seves primeres proses: *Els ocells amics* (1922). Comença el batxillerat a l'Institut de Reus i l'acaba als jesuïtes del carrer Casp de Barcelona, on dona a conèixer els seus versos de tema religiós o de tema històric, escrits indistintament en català i castellà. Amb només quinze anys publica un sonet a *Il·lustració Catalana* i alguns poemes a *La Revista Universitària*. Ja en aquesta època és lector del teatre de

Shakespeare, de les *Vides paral·leles* de Plutarc, dels poemes homèrics, del poeta renaixentista italià Ludovico Ariosto i de la *Divina Comèdia* de Dant. Amb tot, ben aviat adquireix una sòlida formació cultural.

L'any 1910 ingressa a la Facultat de Dret. Forma part de la penya literària de l'Ateneu Barcelonès, amb el padrinatge del Quim Borralleras, personatge peculiar que l'introdueix a les tertúlies literàries, al món dels restaurants, de les terrasses dels cafès i del Paral·lel. L'any 1913 guanya l'Englantina d'Or als Jocs Florals de Barcelona amb el poema "Joan de l'Ós", que es comença a gestar durant un viatge a Itàlia. El 1916 ingressa a l'*Instituto Diplomático y Consular* de Madrid, però poc abans d'acabar els estudis els deixa per dedicar-se de ple a la literatura. A Madrid, intima amb personatges destacats del moment i coneix les millors tertúlies literàries com per exemple la "Pombo", encapçalada per Ramón Gómez de la Serna. El seu nom comença a sonar, ja que a part de l'Englantina d'Or, publica amb bona acollida *Primer llibre de poemes* (1914) i *El mal caçador* (1915). A més, estrena al Romea *Rondalla d'esparvers* (1917) i edita la novel·la *Paulina Buxareu*, el 1919. El seu amic José Ortega i Gasset, eminència del diari *El Sol* i conscient que la carrera diplomàtica no satisfà gens Sagarra, li proposa la corresponsalia a Berlín. L'autor accepta l'ofertament i, d'aquesta manera, entre els anys 1919 i 1921 recorre Txecoslovàquia, Polònia, Alemanya o Holanda, entre d'altres països. En tornar, el seu amic Josep Pla el convida a la Costa Brava i li descobreix la bellesa d'aquells paratges, cosa que inspira el nou volum de poemes *Cançons de rem i de vela*. A poc a poc, l'èxit i la popularitat que assoleix de ben jove creix, sobretot gràcies al fet que la seva producció es diversifica en tots els gèneres, amb un català vivíssim que l'apropa al gran públic. Durant un bon seguit d'anys aconsegueix estrenar cada any una o dues obres amb gran èxit i les seves novel·les es publiquen amb tiratges mai assolits fins aleshores.

En el període que va de 1920 a 1936, Sagarra recull a les seves obres les aspiracions nacionals de la societat catalana. Així, esdevé un mite popular que, en molts aspectes, ocupa el buit deixat per Frederic Soler, Jacint Verdaguer, Àngel Guimerà o Joan Maragall. Conscient del paper que duu a terme Pompeu Fabra, no dubta mai a tenir molta cura del llenguatge. Pren consciència del paper que ocupa

dins la cultura i aquest fet li fa revisar vells mites com *El comte Arnau* (1928) o donar la seva visió d'escrits tradicionals com el *Poema de Nadal* (1931), fragments del qual la gent de l'època se sap de memòria. Rep el premi "Fastenrath" de poesia i és Mestre en Gai Saber quan guanya novament l'Englantina el 1931. Aquest mateix any també obté el premi Crexells per la novel·la *Vida privada* (1932), obra que constitueix una crònica entre costumista i proustiana de la decadència de l'aristocràcia barcelonina. En el camp del teatre, també conrea una gran varietat de gèneres: intervé en la realització d'algunes de les revistes musicals més famoses del Paral·lel com *Charivari*, estrena comèdies, farses i sainets de costums com ara *La Llúcia i la Ramoneta* (1928), *Les llàgrimes de l'Angelina* (1928) o *La Rambla de les floristes* (1935); publica tragèdies com *Judit* (1929) i, sobretot, crea un model de poema dramàtic que recull amb originalitat una bona part dels ingredients del drama o la comèdia de costums i de la cançó popular catalana: *La filla del Carmesí* (1929), ***La corona d'espines* (1930)**, *L'Hostal de la Glòria* (1931), *El cafè de la Marina* (1933) i *Reina* (1935). En aquesta època escriu cançons i, a més, alguns poemes seus són musicats per Amadeu Vives, Eduard Toldrà i Lleó Morera. També tradueix obres de Goldoni, Molière i Pirandello i conrea el periodisme, com a crític teatral i com a articulista, col·labora amb assiduïtat a *La Publicitat*, *Mirador* i aplega algunes d'aquestes col·laboracions en dos volums: *Cafè, copa i puro* (1929) i *L'aperitiu* (1937). Cultiva epigrames i poemes satírics que durant una època publica al setmanari *El Be Negre*.

Josep M. de Sagarra amb el seu fill Joan de Sagarra a París el 1939.

L'esclat de la Guerra Civil espanyola, l'any 1936 –any en què li encomanen l'*Himne de l'Olimpíada Popular*– marca un abans i un després en la seva vida i en la seva obra. Gràcies al cònsol italià, que té una gran admiració per l'escriptor català arran de la publicació de la traducció en vers de la *Divina Comèdia*, a partir del 1935, a *La Veu de Catalunya*, ajuda a fugir, entre d'altres, la seva germana (monja superiora del Col·legi Jesús i Maria del carrer Casp). Els seus versos satírics contra la FAI fan que en aquells moments es trobi en perill. S'instal·la al Port de la Selva, en companyia de la seva promesa Mercè Devesa, i, advertit pel conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya durant la República, Ventura i Gassol, arriba a la frontera francesa custodiat per homes armats i en un cotxe de la Generalitat. Així, entre 1936 i 1940, resideix a l'estranger. L'any 1936 es casa amb Mercè Devesa i emprenen un llarg viatge de noces des de Marsella fins a Tahití i la Polinèsia que dura fins al 1938. Fruit d'aquesta experiència són les obres *L'Equador i els tròpics* (1946) i *La ruta blava*, publicat primer en versió castellana l'any 1942; la versió original catalana, pòstuma, no veurà la llum fins al 1964. L'any 1938 s'estableix a París on neix, el 6 de gener de 1939, el seu fill Joan. Quan esclata la guerra mundial, es trasllada successivament a Saint-Sulpice-la-Pointe, Prada i Banyuls de la Marenda, on es dedica, fonamentalment, a la traducció de la *Divina Comèdia*. El 1940, de retorn a Catalunya, s'incorpora a la vida literària clandestina. És membre, l'any 1942, de la secció filològica de l'Institut d'Estudis Catalans i, amb l'ajut d'alguns mecenes, enllesteix la versió de l'obra de Dant. Durant aquesta època també tradueix el teatre de Shakespeare i escriu el seu darrer poema narratiu: *El poema de Montserrat* (1950).

A partir de 1945, comença les negociacions per reprendre el teatre en català i la reposició de *L'Hostal de la Glòria* és un èxit clamorós. A partir d'aquí, escriu alguns drames en prosa de caire existencialista que, malgrat el seu interès, obtenen poc ressò: *El prestigi dels morts*, de 1946, *La fortuna de Sílvia* (1947) i *Galatea*, de 1948. Decebut pel poc èxit popular obtingut, decideix tornar a la vella fórmula del poema dramàtic i estrena algunes de les seves obres més famoses: *L'hereu i la forastera* (1949), *Les vinyes del Priorat* (1950) o *L'alcova vermella* (1952). Desanimat, també, després de la lluita i la col·laboració duta a terme a la

resistència, decideix abandonar-la progressivament i intentar tornar a viure del teatre. Així, per diverses raons de tipus econòmic o literari, més que no pas ideològic, **Josep Maria de Sagarra** comença a col·laborar amb estaments més o menys oficials com el *Diario de Barcelona*, fins al 1957, *Destino*, de 1951 a 1961 i *La Vanguardia*, de 1957 fins el 1961. Accepta, a més, el càrrec de Conseller de la Societat d'Autors a Madrid. A partir d'aquestes col·laboracions, es promouen campanyes que desqualifiquen la seva persona i la seva obra i que l'acaben fent sentir marginat dels cercles culturals catalans durant anys. L'any 1954, amb seixanta anys, emprèn l'escriptura de les *Memòries* i estrena *La ferida lluminosa*, obra que li retorna l'èxit perdut en els darrers anys. L'obra, un drama burgès d'intenció religiosa, es tradueix al castellà, al portuguès i a l'anglès i obté el *Premio Nacional de Comedia*. És duta, a més, al cinema. Els dos darrers anys de la seva vida escriu un parell d'obres: *El senyor Perramon* i *El fiscal Requesens*, inspirades en obres de Molière i Gògol respectivament, i escrites a mida per a l'actor còmic Joan Capri. L'any 1960, el govern espanyol li concedeix *La Gran Cruz de Alfonso X el Sabio*. El fet d'acceptar la condecoració fa que rebrotin les crítiques dels sectors catalans de la resistència cultural, que veuen una actitud condescendent amb el règim franquista per part de l'autor, actitud motivada, d'altra banda, per la seva situació econòmica. L'any 1961, **Sagarra** prepara una llarga estada a Roma arran d'una beca de la Fundació March per escriure una obra ambiciosa sobre el Vaticà i la Ciutat Eterna i de la corresponsalia especial de *La Vanguardia* i de *Ya* per enviar cròniques sobre el Concili Ecumènic. Amb tot, però, un carcinoma li provoca una llarga agonia i, en última instància, el duu a la mort el 27 de setembre de 1961.

En commemoració del centenari del seu naixement, l'any 1994 s'inicia la reedició de l'obra completa a l'Editorial 3i4 de València, que l'any 2012 arriba al 19è volum. Des d'institucions i entitats es recorda l'autor amb exposicions i actes diversos i es tornen a representar, de nou, algunes de les seves obres dramàtiques. Les seves traduccions de William Shakespeare són les versions que utilitzen moltes companyies catalanes actuals. L'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet posa el seu nom al teatre municipal de la ciutat.